

Solvayův lom

od přírody k průmyslové těžbě vápence a zase zpět

Text: Jan Moravec

Pokud se řekne Solvayův lom, většina čtenářů jistě zamíří v myšlenkách do Českého krasu. Je však u nás ještě jeden lom toho jména, donedávna takřka neznámý. V Ještědském hřebeni. A shoda jmen není náhodná. Ale o tom až později...

▲
Vyhlídka nad
Solvayovým lomem.
Foto Jan Moravec

Ten „náš“ Solvayův lom leží v západním úbočí zalesněné hory s příhodným jménem Lom (dříve Scheuflerkoppe; 682 m n. m.) severně od vsi Křížany. Dnes by však člověka neznalého historie tohoto místa skoro nenapadlo, že se pohybuje v kdy si největším lomu celého Ještědského hřebene. Jen nezvykle terasovitá konfigurace terénu může napovědět, ale

vzhledem k hustotě porostu ji návštěvník ani moc nevnímá. Příroda si zkrátka vzala zpět to, co jí patří. A pokud chceme zachovat výskyt několika vzácných rostlin na jedné z lomových teras, jako jsou kruštíky tmavočervené a hořce brvité, je naopak nutné dřeviny držet pilou trochu na uzdě.

V Solvayově lomu se těžil vápenec. Je totiž součástí takzvaného Ještědského krasu, několika vápencových čoček roztažených po celé délce Ještědského hřbetu. Zatímco navenek se tenhle kras nijak zvlášť neprojevuje (dnes teda vesměs právě lomy), co se podzemí týče, stydět se rozhodně nemusí. Jsou zde téměř dvě desítky jeskyní a některé z nich se skutečně zajímavou krápníkovou výzdobou. Bohužel, hodně ze zdejší krasové krásy bylo těžbou zničeno, a co nezničila těžba, poškodili následně – ať již

SPOLEČNOST NET4GAS

je spolehlivým a bezpečným provozovatelem přepravní soustavy pro zemní plyn v České republice a rozvíjí odpovědnou politiku ochrany životního prostředí s ohledem na současné a budoucí generace. Od toho se odvíjí nejen její odpovědné podnikání, ale také dlouhodobá strategie firemní filantropie realizovaná v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. Je dlouholetým generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody, se kterým se podílí na zpřístupnění přírodně cenných lokalit veřejnosti, a také celostátních přírodovědných soutěží Zlatý list a Ekologická olympiáda, které pořádá Sdružení mladých ochránců přírody ČSOP. Více informací o programu a zpřístupněných lokalitách najdete na www.blizprirode.cz.

úmyslně, nebo neúmyslně – návštěvníci. To je i případ jeskyní v Solvayově lomu.

Nacházejí se zde celkem tři. Ta největší se jmenuje Loupežnická či Křižanovská. Tvoří ji zhruba 20 metrů dlouhá zalomená chodba, která dle své morfologie byla pravděpodobně kdysi dávnou říční korytou nějakého podzemního potoka. Z bezpečnostních důvodů (skála je zde poněkud narušena) a též z důvodu ochrany jeskynní fauny je vstup do jeskyně uzavřen mříží, vezmete-li si však dobrou baterku, bez problémů více jak polovinu jejího prostoru přehlédnete.

Druhá jeskyně se nazývá 33M a je to vlastně jen 16 metrů dlouhá velmi úzká plazivka. Je ukryta mimo cesty a vzhledem k tomu, že je též uzavřená a na rozdíl od Loupežnické jeskyně zde ani není nic moc vidět (ono by nebylo, ani kdyby byla otevřená), nemá příliš význam ji hledat. Třetím krasovým prostorem Solvayova

▲ V lomu roste vzácný kruštík tmavočervený. Foto Jan Moravec

▼ Netopýr velký. Foto Daniel Horáček

- ▲ Vstup do Loupežnické jeskyně je z bezpečnostních důvodů opatřen mříží...
- ▼ ...ale i přes ni je vidět velká část podzemního krasového prostoru.
Foto Jan Moravec

- ▼ Jeskynní pavouk meta temnostní. Foto Daniel Horáček

lomu je úzký krasový komín. Vzhledem k tomu, že je neprůlezný, své tajemství si dosud stále ukrývá.

Kde jsou jeskyně, bývají i netopýři. Nejinak je tomu i zde. Jeskyně jsou pravidelným zimovištěm netopýra ušatého, vzácného netopýra černého a zejména vrápence malého. Ještě významnější jsou však jako takzvané sociální místo. Vždy na podzim zde dochází k jevu, který odborníci nazývají netopýří rojení (swarming). Tehdy se samci zdržují v okolí vstupů do jeskyní, kde očekávají netopýří samice za účelem páření. „Taková netopýří diskotéka“, nazval to autor zdejších informačních panelů, chiropterolog Daniel Horáček. V té době se zde krom tří výše zmíněných druhů objevují i netopýři velcí, vodní, vousatí, Brandtovi, řasnatí či velkouší. Zajímavostí je, že zatímco existují četná pozorování vletání netopýřů do Loupežnické jeskyně či vyletování z ní, v samotné jeskyni většinou nikdo žádného netopýra nenajde. Usuzuje se z toho, že jeskyně má ještě nějaké další prostory, přístupné zřejmě jen úzkými trhlinami, kterými se netopýři protáhnou, zatímco my je nejsme schopni identifikovat.

Toto všechno a ještě mnoho dalšího se dozvíte na třech informačních panelech, které zde byly v červnu letošního roku osazeny Českým svazem ochránců přírody v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. Ve spolupráci se značkaři Klubu českých turistů byla při té příležitosti vyznačena i zcela nová turistická trasa. Dva kilometry dlouhá žlutá okružní stezka se dvěma odbočkami začíná i končí na rozcestí Pod Solvayovým lomem na zelené značce od křižanského nádraží do Kryštofova údolí. První odbočka vede právě k Loupežnické jeskyni,

druhá pak na nově upravenou vyhlídku na horní hraně lomů. Z ní se otvírá překrásné panorama na celý „Máchův kraj“ s dominantami Bezděžů a Ralska, zprava vykukují Lužické hory s majestátným Klíčem, za dobré viditelnosti lze v dálce rozeznat i některé vrcholy Českého středohoří, zejména rozložitě Sedlo. Na zde umístěné informační tabuli se krom toho, který kopec je který a jak je daleko, dozvíte konečně i to, jak je to vlastně s těmi Solvayovy lomy.

Ernest Solvay byl belgický chemik a průmyslník (a filantrop, dodávající životopisné materiály), který v 60. letech 19. století objevil spolu metodu výroby jedlé sody (uhličitanu sodného) ze soli a kvalitního vápence. Koncem 19. století navázala jeho firma spolupráci s Rakouským spolkem pro chemickou a hutní výrobu, sídlícím v Neštěmicích u Ústí nad Labem. Tento koncern pak ovládl výrobu sody v celém Rakousku-Uhersku. Potřeba vápence dostatečné kvality se pokrývala od roku 1912 právě z tohoto lomu; materiál byl nákladní lanovkou svážen na křižanské nádraží a odtud odvážen vlaky do Neštěmic. Po několika letech však zdejší zásoby došly, a tak byl otevřen nový lom v Českém krasu. Převzal i jméno, odvozené právě od výrobní metody, na niž dodával surovinu. A lom nad Křižany byl ponechán přírodě. Co za těch sto let dokázala, se nyní můžete přesvědčit sami. ■

▲ Ze slavnostního otevření lokality v červnu letošního roku.
Foto Jan Moravec

▲ Cestou od nádraží k lomu. Foto Jan Moravec
◀ Nová trasa Solvayovým lomem včetně dvou odboček je značena žlutým turistickým značením